

рацію викупу дівчини для свого молодого родича від родичів дівчини. З сторони дівчини староста її роду проводить і пильнує всіх формальностей — дає благословення своїм старостинським скиптром-палицею на всі ті церемонії, які забезпечують законний, безпечний і щасливий перехід його молодій родички до чужого (але співплемінного) роду. Вся процедура поставлена під охорону релігії; на кожний акт, на кожну церемонію дають благословення староста і батьки (їх функції часто спливаються), і покликується поміч вишніх сил, опікунів роду і родини.

Тепер на кожнім кроці фігурує Трійця, Ісус Христос, Пречиста Мати, святі й ангели як протектори, що освячують і ушасливають подружний союз. Коли вилучити сі християнські додатки, виступають наперед два ряди мотивів. З одного боку, космічні сили — сонце, місяць, зорі, які так само, в ролі вишніх протекторів, покликаються як промотори і первозори різних актів¹.

Райське дерево (гілце) виступає як символ живої сили новозаключного подружжя (зазначаю, що саме слово *рай*, *ирій*, *вирій*, і поняття, з ним зв'язані, старші від християнства і від нього в своїй первооснові не залежні)².

¹ Наводжу кілька мотивів в тім роді:

Мати Івася родила, місяцем обгородила,
Зорею підперезала, до тещі відпроважала,
З скрипками, цимбалами, з молодими боярами, —
Мати Марусеньку родила — місяцем обгородила,
Сонечком підперезала, до свекорка провозала (Чуб., 87, 118, 133).

— Одсунь, Маречко, віконце та подивися на сонце:
Чи високо сонце на небі, чи хорош Іванко на коні?
— Хорош, матінко, чорнобрів!
— То ж тобі, доненько, Бог судив!
Світи, зіздочко, ясно,
Щоб у Марусі личенько було красно.
Світи ще ясніше, щоб було краснійше,
Івасеньку, веселійше! (Чуб., 136, 137).

Слала зоря до місяця, рано, рано, ранесенько:
— Не заходь ти раній мене, ой місяцю, товаришу!
Зайдемо обоє разом, освітимо небо і землю!
Слала Марія до Іванка: — Ой, Іванку, мій друже вірний!
Не сідай ти на посаду наперед мене, рано, рано, ранесенько!
Сядемо обоє разом, звеселимо ми два двори:
Ой первий двір — батька твого,
А другий двір — батька мого.

(*Вар.*: отця і неньку, усю родиненьку) (Чуб., 112, 156).

Дуже цікава також ся поліська співанка (співана при переїзді молодой до дому молодого), яка тхне дуже передхристиянським богом:

Радуйся, земле (2) — сам Біг да на небо іде.

Радуйся, мати (2) — син невістку везе і т. д. (Чуб., 423).

² На сім пункті було інтересне розходження в поглядах між при-

Вода — сей символ розмноження і парування — супроводить всі стадії його, почавши від новорічного, теперішнього йорданського поливання закоханих пар¹ і великоднього обливання та літніх грищ коло води і до весільного акту кроплення водою молодих при вступі до нового двору і обрядового умивання або купання після комори (перед вступом в супруже життя), котре сильно виглядає на форму старого заключування подружжя «у води»².

Огонь — широко розповсюджений звичай переводити молодих, чи цілий поїзд, через розложений на дорозі огонь уважавсь настільки важним моментом, що не переведена через огонь («не підсмалювана») жінка не вважалася *in tunc mariti*, у власті чоловіка; він не міг її бити, не мав пра-

---

хильниками міфологічної теорії, з котрих був Потебня, і між оборонцями впливів християнської легенди, котрі боронив особливо Веселовський. В праці Сумцова, Культ. переж., 188, можна знайти огляд сеї контрверсії і посередній погляд автора.

¹ Після обіду дівки і парубки йдуть на Ордані і умиваються там свяченою водою: парубки умивають дівок, а дівчата парубків, — «тим паче як котра дівка має собі парубка, то вона задалегідь підмовить, що як прийде на хрещення, то щоб на Ордані умитися удвох: вона його, а він її, бо та вода, кажуть, така зводна, що як тільки вони умують одне одного, то обов'язково поберуться. *Мат. етн. XVIII, с. 166* (Полтавщина).

² Кроплення молодих або цілого поїзду водою. — *Чуб., IV, с. 428; Мат. етн., X, с. 139.*

Умивання молодих на ріці після комори, причім молодий мие голову, а вона його, і утираються одне одному в пазуху. — *Мат. етн., X, с. 100 і 149* (тут вірування, що вона при тім перетворюється в вино, — ще одна аналогія з новорічними віруваннями).

Молода після комори йде по воду до криниці, і тут водою, нею набраною, свахи і бояре обливають одне другого. Потім молода набирає вдруге, і з сею водою старший боярин веде її на хустці (котрої один кінець держить він, а другий — молода) до хати молодого при співі пісень. — *Мат. етн., XIX, с. 73.*

Молодята разом з старшими чоловіками і жінками бродять у воді; теща тричі обводить невістку у воді, по сім невістка набирає води і кропить своє нове обійстя, а баби співають: «Кропи, невісто, кропи, де крапля води впаде, там стадо волів стане». — *ibid., с. 29* (Бойківщина).

По сій доперва церемонії молоді йдуть «на вивід» до церкви. Але інтересно, що подекуди — як от у Переяславщині (*Чуб., 591*) — ритуальне умивання при криниці заступає собою церковну церемонію. Після комори, коли церква близько, ведуть «скривати» молодих до церкви; коли церкви нема, то ведуть їх «скривати ся» до криниці: накривають молодого і молоду хусткою, вони миються під хусткою і витираються хусткою, що їх накрито. — *Чуб., с. 591—2.*

В зв'язку з сим, мабуть, стоїть порада молодій не журитись своєю долею, а «умитися у криниці і помолитися Богові» (Ой мовив еси, кленов листочку), або така пропозиція:

Є в мене криниця край перелазу,

Та вмиемося, милесенький, обое разом (*Чуб., V, с. 119*).

на затримувати, коли б вона хотіла собі піти від нього, і т. д.¹

З другого боку, до участі в довершенні весільного обряду покликаються таємничі сили домашнього огнища: стіни, що стережуть його, поріг, що відмежовує від чужих, злих сил; огнище-піч і духи предків, що живуть в ній. Обрядовість дуже складна, розгалужена, так що на різних паростах її нема змоги тут спинятись.

Хліб — подавець життя, всі прилади, якими він виготовлюється, особливо діжа, в якій він розчиняється, і віко її, котрим він накривається під час свого таємничого «росту».

Ролі сих предметів в весільнім ритуалі дають розуміння тої економічної, господарської основи, на якій спирається обрядовість і подружній союз. Хліб — сей продукт хліборобського господарства і домашнього хазяйства, його основа і центр — освячує нове подружжя і служить його фундаментом. Обмін хлібами між родами молодого і молодої — се підстава договору. Він уже сам, властиво, рішає справу, все дальше — се церемонія². І тут, в церемоніях, хліб грає першу ролю. Він не проста жертва Богом, він свята річ, фетіш чи Бог («святий коровай», як він зветься в піснях), який сам посвячує, стверджує і благословляє нове подружжя³.

¹ Чуб., IV, с. 428, 591, 598, 602, 642; Мат. етн., XIX, с. 95, 170. Найдокладніше про значення сього обряду Литвинова в Мат. етн., III, с. 143.

² Интересне оповідання навела Литвинова з Сіверщини: Жінка, котра прожила кілька літ з чоловіком без вінчання, тому що у неї попередній чоловік пропав без вісті, не хотіла вінчатись і тоді, коли ся формальна перешкода відпала: на її погляд, вінчання не могло нічого додати до правосильності її подружжя, заключеного обміном хліба і зарукою: «йшла за Саву не як-небудь, а як слід: Сава приходив з хлібом і з горілкою і з старостою; узяв мене від батька й могорич пили і руки давали» (Матеріали до укр. етнології, III, с. 172).

Ястребов в своїй студії про весільний хліб (Свадебныя обрядовыя хлѣбы въ Малороссіи. — К. Старина, 1897, VI) переказує спомини старожилів колишньої лінії, що весільний обряд в трудних умовах переселенського життя зводився до того, що молоду пару обводили наоколо діжі, на котрій був положений хліб. Обряд сей у великій весільній драмі, там, де вона розгортається вповні, сходить на другий план, а тим часом він, очевидно, був колись центральним актом.

Там же цитуються спомини бурлаків-заробітчан про те, як по економіях брали шлюб у отамана своєї ватаги через просте благословення хлібом.

³ Рухай, рухай, короваю, із Божого раю!
Ми до тебе готовесенькі, як лебеді білесенькі.

Вийся, короваю, еше вище від раю,
Як душейка по раю, а рибойка по Дунаю!
Короваю, мій раю, я коло тебе іграю —

Оба роди, які зав'язують новий подружній зв'язок між двома своїми молодими членами, під протекторатом («під авспіціями») сих релігійних ідей і атрибутів, на кожному кроці підчеркують добровільний, радісний, веселий (через те се ж воно і «весілле»)¹ характер сього союзу, — що він творить новий зв'язок між двома заприятеленими, спорідненими родами, скріплює й затісне їх відносини. Се маніфестують з обох сторін особливо жінки — сторожі домашнього огнища і його мирного життя. Такий характер має поява «світилки», дівчини з роду молодого, яка приходиться немов заложниця чи обмінниця на чолі поїзду молодого, гарантуючи, що рід, віддаючи свою дівчину, може собі дістати дівчину з того ж роду навзаєм². Ще виразніше виступає се при тім же приході, коли дві свахи, з роду молодого і молодої, стрічаються на чолі обох сторін на порозі хати молодої, з хлібом і сіллю і з засвіченими свічками: цілуються, ставши правими ногами на поріг, і зліплюють свічки до купи на знак повного об'єднання нової пари³.

На золоті качаю, на сріблі сажаю.
 Світи, місяцю, з раю нашому короваю,
 Аби був коровай красний, як сонечко ясний!
 Проси Бога, Марусенько, щоб Бог дав,
 Щоб ти ся коровай вдав,
 Як день білий, як Бог милий,
 Як яснее соненько, що світить в віконенько.
 Ой Бог нам дав — коровай нам ся вдав:
 Ясний, красний — як місяченько,
 Як яснее сонейко!
 Славлено да преславлено, да на стоді поставлено —
 На столі-престолі славен наш коровай стоїть!
 Де ж ти бував, що ти чував, святий короваю?
 Бував же я, чував же я місяця з зорею.
 Не єсть же то, не єсть же то місяць із зорею,
 А єсть же то, а єсть же то Іванко з жоною
 (Чуб., с. 216, 227, 230, 234, 245, 246, 247).

¹ «Веселения» роду:
 Дай же, Боже, в добрий час,
 Як у людей, так і в нас,
 В щасливу годину
 Звесели [ти] родину.
 Звеселися, родино,
 Щоб нам жито родило,
 Ой як жито, так й овес.
 Звеселися рід увесь! (Чуб., 98).

До бору, свати, до бору,
 Да рубайте сосну до долу,
 Да трошити її на тріски,
 Да несіте її на загіт,
 Щоб наш коровай ясен був,
 Щоб наш увесь рід весел був
 (Чуб., 533).

Пор. вище: Сядемо обое разом, звеселимо ми два двори.

² Підчеркну й се, що до її «меча» знов-таки прив'язаний окраєць хліба! — Литвинова-Бартош, Мат. етн., III, с. 94.

³ Чуб., IV, с. 332 (Овруцький пов.), при тім співанка:
 Ми з миром мировалися, Да зліпили свічки докупки.
 Дві сванечки цілувалися Да зведено діти до парки
 На першій порозі, на лютім (Чуб., ч. 887).
 морозі,

Молода добровільно і непримушено дає руку на знак своєї згоди:

Вчера з вечера та порошенька впала,
А о півночі та кунонька походила,
А к білому світу старости на слід нагодилися.
— Виляй не виляй, ти чорная куночко,
А вже ж од того не ввляти!
Виляй не виляй, ти молодая дівочко,
Виляй не виляй, та старостам ручку дай,
Старостам ручку, ще й по рушничку,
А молодому хусточку.
Заручена ти, Марусю, заручена!
Положила білу руку на заруку:
— Ручка же моя біленькая у батенька,
А чи будеш така біла у свекренька?
— Як ти будеш, Марусю, покірненька,
Буде твоя рученька все біленька (Чуб., 39, 67 А і Б).

Весь рід молодої, так само добровільно й охоче, бере участь в її виправі до другого роду. На весільний короваї складається мука з усього роду, його місяць і ліплять всі жінки роду, і навзаєм весь рід дістає дарунки — частину викупу за дівчину¹. Приймаючи за неї викуп, рід ручить-ся за її «чесність», і докази сеї «чесності» звеселяють весь рід, бо підіймають його репутацію солідарності і родової честі в очах інших родів племені, навпаки — виявлення «нечесності» його смутить і гніває². Тут, до речі сказати, мабуть лежить корень отсього дивного моменту, який так різко суперечить з дозволеною сексуальною свободою молодіжи — вимагання прилюдного доказу дівочої чистоти від

¹ А що ж то в тому короваї:
З семи полей пшениця,
З семи криниць водиця,

З семи мажей сільниця,
З семи дворів маслечко,
З семи курок яечка (Чуб., ч. 1057).

² Ой піду я в луг по калину,
Да вилонлю калинову вітку,
Да застромлю за білу намітку —
Я ж стережуся, я ж бережуся,
Щоб сеї калиноньки не
роздавити,
Своєї родиньки да не
розгніввити.

Ой стояла Маруся на ганку,
Ой краяла червону катанку:
— Ой до мене, родоньку,
до мене,
Не буде вам сорома у мене.

Ой пішов дощик краплистий,
Да уродив черчик черчистий,—
Ой окраси, N. N., сей черчик мій,
Да звеселимо увесь рід свій:
Що перший рід — свекорків,
А другий — батеньків.

Не бійся, матінко, не бійся,
В червоні чоботки обуяй,
Топчи вороги під ноги,
Заробила Маруся пироги,
Хоч не пшеничні, то ячні,
Нашому родові сподячні.
Вар.: Аби були родові величні
(Чуб., 1333, 1346, 1416).

Рід дістає почастинок за те, що його дівчина себе оправдала.

молодої на весіллі як пункту честі цілого роду¹. Інтереси репутації роду беруть гору над принципом передподружньої свободи, зводять колишню сексуальну свободу до простої досвітчаної забави, уставляють незвичайний ригоризм на пункті дівочької чистоти, а її батькам грозять останньою ганьбою, коли вони не вміли виховати своєї доньки в поняттях сеї чистоти і її не допильнували².

І от в отсе тихомірне релігійне родове свято — видачі дівчини молодцеві з заприяненого роду на підставі умови, за договорений викуп,— вривується зовсім інші — насильницька, дружинна, воєнна форма здобування дівчини. Обрядова симуляція такої насильної умички, кінець кінцем, прийнята обичаєм за форму легального подружжя у наших предків, як і у стількох інших племен, правдоподібно, існувала спочатку паралельно з формою договореного шлюбу³. Потім її мотиви були включені в весільний обряд — одначе в другорядній ролі, в виді деталей, так би сказати, інкрустованих в релігійний родовий об-

¹ Правдоподібно, задля переведення сього доказу вимагається, щоб молодого заступив його дружок, коли б сам молодий не був в силах, а таки доказ аби був переведений.

² Вовк вказував на болгарську паралель, що батько молодої дістає від молодого спеціальний дарунок, коли молода зісталась чесною, в противнім разі позбавляється його. Було б інтересно знати, чи не буває у нас такої ж умови для викупу, який дістає рід молодої від молодого.

³ Як відомо, наш старий літопис сповідає в однім з своїх етнографічних екскурсів, що у наших племен були два весільні обряди. У полян все проходило «тихо і кротко», по «брачним обичаям»: жених не ходив по дівчину, а її приводили до його двору, і на другий день «приношаху что на ней владуче». Се, очевидно, мова про той весільний ритуал, котрий лежить в основі дотеперішніх обрядів і в головних рисах вище нами схарактеризований. У інших племен, по словам сього київського критика, такого обряду ще не було, а подружжя заключалось умичкою — «у води», себто на певних місцях, куди дівчата виходили по воду, і тут їх «хапали», очевидно, за попереднім порозумінням, або се відбувалось «на ігришах межі селами». (Див. Початки громадянства, с. 306).

Коли спуститись на докладність сього оповідання, бодай як свідоцтва про звичай XI віку — про недавню минувшину або й сучасність того часу, коли складався літопис, то з того б виходило, що тільки з XI віку, не раніше, з розповсюдженням київського права і культури взагалі, київський весільний обряд почав розповсюджуватись по інших землях, правдоподібно, уже з інкрустованими мотивами дружинного наїзду і з князівсько-болярською термінологією його. Навіть, з огляду на таку пізню добу, можна б думати, що й церковне вінчання входило в ту форму київського весільного обряду тутешніх вищих, дружинно-болярських і міщанських кругів, коли сей обряд поширювався серед інших племен.

Сею обставиною, що він поширювався уже в дуже виробленій, артистично завершеній формі, можна б пояснити велику однастайність його основних рис і мотивів на всій території, від Карпатів до Дону.

ряд. Збираючи їх докупі і доповнюючи мотивами, які зацілилися поза весільним обрядом, але стоять із сими весільними мотивами умички в очевиднім зв'язку, ми дістаємо доволі виразистий образ сього обряду умички.

Звечера, по пізнім обіді, коли стемніє, на дворі молодого збирається його «дружина». Сю назву в її цілості носить молодий і його молоді товариші, спеціально ж його найближчі товариші носять назву «дружка» і «піддружого». Се та вже нам знана, епічна компанія — «сім сот молодців»¹, — молодецька верства племені чи роду, яка в пізнішій переробці доби княжо-дружинної зветься «боярами» (дружко — «старший боярин»), а сам молодий «князем», який їде собі брати «княгиню». В комбінації з родовим (договорним) обрядом ся дружина виступає під проводом «старости», але його, очевидно, треба зіставити на боці, коли хочемо викрити первісні риси сеї організації. Так само треба лишити на боці такі акцесорії, як червону короговку, яку несе на чолі полку «хорунжий», або військову музику, що «бубнить» на збір сього воєнного полку — все се пізніші деталі, які розвиваються з ідеї воєнної експедиції, що лежить в основі сеї дії. Початкова форма, як я сказав, се, очевидно, організація молодіжи — «дружини», яка збирається на виправу по дівчат взагалі, в дальшій еволюції — спеціально по якусь одну певну дівчину, з котрою вже «свіщався», змовився один з членів дружини. Прийнято, що ся дружина збирається з самих родичів, нежонатих хлопців, — і се доволі ясно вказує на її первісний характер: збору «молодців»-співродичів.

Першим ділом їх — зложити складку на сю виправу. По обіді дружкó обходить усю дружину, і кожний кладе, що хоче². По сім наступає цікава церемонія, котру пок. Вовк

¹ Да стоїть верба не рік не два, — да рано, рано (*приснів*),

Не стій, вербо, розвивайся, — да ранесенько!

Розвий собі сім сот квіток,

Сім сот квіток і чотири:

Всім боярам по квіточці,

Усім дружкам по квіточці.

Андрієчку нема квітки —

Андрієчку квітка — Марусенька дівка (Чуб., 118).

Іхали мимо тебе [верби] сім сот бояр,

Сім сот бояр і чотири, всім боярам по квіточці!

Іванкові квітки немає,

Іванкові квітка — Марієчка дівка! (Чуб., 199).

Да пусти, свате, в хату! Нас тут небагато:

Сім сот да бояр з нами, да чотири сванечки,

Да дві світилочки, готуй шириночки (Мат. до етнол., III, с. 118).

² Ф. К. Вовк се прирівнював до складки васалів на весілля свого сеніора-князя, але сам справедливо запримітив, що такий вигляд акт

влучно толкував як «присягу» дружини на вірність і солідарність в поході: дружка на рушнику веде молодого, одягненого в кожух, до походу; той другою рукою держить одного з молодців, які всі також держаться за руки, і так ся процесія тричі обходить наоколо столу, на котрім стоїть миска з горілкою і ложкою-черпаком. По кожнім разі всі п'ють ложкою горілку з миски, під кінець просто з миски. Се пиття з одної чаші якогось ритуального напитку (правдоподібно, меду, заступленого в новішій обряді горілкою, що з'явилась у нас уже в добі козацькій) дійсно живо нагадує, напр., спільну чашу, котру пили побратими, зав'язуючи брацтво.

По сім дружина виїздить, причім пісні рекомендують переїздити можливо тихо, щоб не звернути нічної уваги. Декотрі пісні ясно представляють завдання походу — оружний напад і насильне захоплення дівчини¹, тим часом як

міг набрати пізніше, а перед тим се була складка роду на женячку свого члена. Або ще ближче — додамо — складка його молодецької громади для одного з товарищів.

¹ Ось кілька мотивів воєнного нападу:

Ой заграно, забубнено ранейко,
Збирайся, князю Івасю, борзейко,
Та поїдемо тихим Дунаєм до замку,
Постаємо си в три рядочки на ганку,
Там будемо білий камінь лупати [розбивати мури],
Чей би сьмо могли молоду Марисю достати.

Вар.: Заграно, забубнено, бояри побуджено —
Встаньте, бояре, встаньте,
Коники посідлайте, самі ся убирайте,
Бо поїдемо ранком по-під високим замком,
Будемо замки ламати, Марисуню діставати —
Замків не зламали, Марисеньки дістали
(Чуб., 320—1).

Заграно, забубняно а в княжій дому рано:
А збирайтеся, а з'їзжайтеся [бракує],
Бо ми поїдемо та поїдемо та до славного міста,
Ой вибемо та виметемо кам'яну стінку,
А возьмемо та привеземо та Івасеві жінку (с. 475).

Припадь, припадь, Марисуню, до стола,
Обступили боярчики довкола —
Кіньми грають, двір рубають,
Шабельками витинають, Марисуні шукають.

Пустимо стрілку перляну,
Виб'ємо стінку камяну,
Возьмемо Марусеньку молоду (Чуб., 325).

На горі Іванко ходить, шаблею кійло косить,
Під кониченька носить та кониченька просить:

інші вплітають символічні мотиви ловецтва, полювання на дівчину як на рідкого звіря і т. д.¹

Прибуваючи до двору молодої, поїзд знаходить його щільно замкненим, забарикадованим, наповненим молодцями роду молодої, котрі симулюють свою готовність до бою, підіймаючи свої ціпки, іноді починають і стрільбу (пустими набоями). Результат всього цього, однак, не зовсім ясний, бо з моменту, коли военний поїзд молодого вступає, кінець кінцем, у двір, мотив воєнного нападу розпливається в комплексі інших весільних обрядів — релігійного і еротичного характеру, їх уже нелегко розпізнати.

Мабуть, тут було кілька варіантів. З одного боку, бачимо, що молодий і його дружки поводяться далі як насильники. В деяких обрядах молодий удає, що б'є «канчуком» свою тещу (такий уданий канчук являється атрибутом його і дружка під час церемонії). Силоміць відриває він молоду, що припала до столу в свідомості своєї безпомочності, і т. д.

Натомість в інших обрядах ясно виступає, що напад поїзжан рід молодої щасливо відбив, і дружині приходить ся пускатись на інші способи: не здужавши розбити двору, вона пересаджує старостів через пліт, і вони являються парламентаріями: залагоджують з старостами молодої справу миром-викупом.

Третій варіант — се підкуп братів молодої: не спромігшись взяти молоду силою, молодий з дружками підкупають братів чи брата, що служать їй найближчою охороною, і той, взявши гроші або зброю (ножики, топорець,

---

— Іж, коню, білее кійло, щоб здужав та Дунай плисти,
Нашу Марусеньку увезти (Чуб., 416).

Не наступай, Литва [bis], буде між нами битва!
Будем бити та воювати, Титянки не давати (Чуб., 346).
Сіка́й [рубай], братейку, сіка́й, своєї сестрейки не давай!
Будемо бити та воювати, Марієчки не давати (347).

Біжи, братіку, доганяй, свою сестроньку відбирай!
Біг-біг братічок, не догнав, за боярами не познав,
За музиками не почув.
Почув же він голосочок як її —
А вже в свекорка на дворі (Чуб., 415).

¹ Вовк влучно вказував, як «різні форми, що наступали по собі в історичній еволюції народу, відбивались в піснях і обрядах»: поїзд молодого то носить назву «ловців» або «розбійників», то «боярської дружини» (правильніше се розділити, як ми бачили: «дружини», потім «княжих бояр»), іншим разом се «татари», або «невіра», або «литва», «поляки», «козаки» і, нарешті, «міщане» або «городяне» (L'Anthropologie, 1891, с. 552—3).

пускає молодого на своє місце коло сестри, а сам тікає (навіть на коні!), в свідомості поганої зради, вчиненої родові¹.

Так чи сяк молодий займає місце на посаді коло молодої і тоді звичайно починається церемонія наділювання дарунками роду молодої — себто один з актів міжродового порозуміння.

В явнім зв'язку з сим дружинним елементом стоїть оргіастичний елемент весілля. Ся сторона весільного обряду найменше розсліджена і навіть найслабше обставлена фольклорним матеріалом. На перешкодї ставали і цензурно-поліційні заборони, і власна прюдерія збирачів, яка стримувала їх від протоколювання сих подробиць текстів і обрядів, хоч для пізнання еволюції родинних і подружніх відносин, моралі і словесної творчості ся сторона нашого обряду незвичайно важна — і незвичайно багата. Невважаючи на всі несприятливі обставини вакхічно-оргіастичні мотиви весілля все ж таки представлені сотками нумерів в наших збірках.

Тут явно спливаються дві обрядові категорії. Одна — типу старих вегетаційних свят, магічного розмноження, яке осягалось екстатичними танцями, хороводами, співами і проривається в деяких моментах весілля — наприклад, в екстатичному ликуванню зібраних родів під час, коли молоді сходяться в коморі, потім при виводі їх відти і т. д., виявляючись в фалічних жестах, танцях, співах.

Друга — се підчеркування в ряді церемоній, фраз і співів права всеї дружини на молоду. Декотрі дослідники готові були добачати тут сліди колишньої племінної сумішки; але се річ дуже неясна і суперечна. Натомість з далеко більшою правдоподібністю можна говорити про відгомони в сих церемоніях права на молоду, з одного боку — всеї тої дружини, яка її викрадає, а в першу чергу — близших помічників молодого в сій справі: дружка і підружого; з другого — підчеркується право молодецької (парубоцької) громади того роду-племені, до котрого молада належить. Перше символізується, напр., в оргіастичних танцях молодої з дружками і дружиною молодого, в піснях, які говорять про право на неї дружка, і т. д.² Друге — в тих «переймах» і всяких збитках, які робляться дружині молодого молодцями з сторони молодої, від котрих його дружина мусить кожного разу викупатись різними викупамі.

¹ Чуб., IV, с. 345.

² Напр., як дуже виразну вказівку права «всіх» на молоду зацитую № 234 в Мат. етн., III, с. 163.